

En kulturkompass för Europa

Kulturdepartementet

Dokumentbeteckning

COM(2025) 785

Celexnummer 52025DC0785

MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL
EUROPAPARLAMENTET, RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA
OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT REGIONKOMMITTÉN
En kulturkompass för Europa

COM(2025) 786

Celexnummer 52025DC0786

Utkast till gemensam förklaring "Europa för kultur – kultur för Europa"

Sammanfattning

Den 12 november 2025 antog kommissionen meddelandet En kulturkompass för Europa (kulturkompassen). Kulturkompassen svarar mot en uppmaning från rådet till kommissionen att föreslå en strategisk EU-ram för kultur som syftar till att strategiskt integrera kulturpolitikens perspektiv och kulturens tillgångar i all relevant EU-politik och alla relevanta EU-program och EU-initiativ. Inom ramen för kulturkompassen föreslår kommissionen ett institutionsgemensamt uttalande och åtar sig att publicera återkommande lägesrapporter för kulturen i EU med särskild betoning på konstnärlig frihet, initiera en strukturerad dialog med aktörer inom kulturområdet samt etablera en nod för kulturdata.

Det föreslagna gemensamma uttalandet "Europa för kultur – kultur för Europa" är tänkt att samla Europaparlamentet, rådet och kommissionen bakom gemensamma åtaganden och kulturpolitiska principer. Det handlar bland annat om konstnärlig frihet, kulturell och språklig mångfald, konstnärers arbetsvillkor, artificiell intelligens och kulturarv.

Regeringen välkomnar kommissionens meddelande som ett svar på rådets uppmaning att föreslå en strategisk EU-ram för kultur och som en grund för kommande EU-gemensamma kulturpolitiska initiativ, men även initiativ inom andra politikområden med bäring på kultur. De fyra riktningarna som kulturkompassen givits och förslaget till gemensamt uttalande ligger väl i linje med svensk kulturpolitik, särskilt avseende vikten av kulturens egenvärde och konstnärlig frihet.

1. Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

I rådets resolution om EU:s arbetsplan för kultur 2023–2026 uppmanas kommissionen och unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik att på grundval av tidigare samråd med medlemsstaterna och berörda parter överväga att föreslå en strategisk EU-ram för kultur. Ramen ska syfta till att strategiskt integrera kulturpolitikens perspektiv och kulturens tillgångar i all relevant EU-politik och alla relevanta EU-program och EU-initiativ.

EU-kommissionär Glenn Micallef, ansvarig för rättvisa mellan generationerna, ungdomsfrågor, kultur och idrott, fick vid tillträdet i uppdrag av kommissionens ordförande att utveckla en kulturkompass, som en övergripande EU-ram inom kulturområdet.

I kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av programmet AgoraEU för perioden 2028–2034 noteras att AgoraEU kommer att åtfölja en kommande kulturkompass för Europa (se faktapromemoria 2025/26:FPM). Den är avsedd att vara en politisk strategi som syftar till att integrera kulturen och de kulturella och kreativa sektorerna i unionens övergripande politiska mål och att vägleda och utnyttja deras många dimensioner.

Kommissionen har hållit flera olika samrådsförfaranden under 2025 med civilsamhällesaktörer och företrädare för medlemsstaterna, på såväl tjänstemanna- som politisk nivå.

Den 12 november 2025 antog kommissionen meddelandet En kulturkompass för Europa.

1.2 Förslagets innehåll

Meddelandet En kulturkompass för Europa ska vara en strategisk utgångspunkt för kultur inom EU:s långtidsbudget 2028–2034 och syftar till politisk vägledning utifrån fyra riktningar:

- Ett EU som upprätthåller och stärker europeiska värden och kulturella rättigheter
- Ett EU som stärker konstnärer och kulturarbetare och stöttar människor
- Ett EU som genom kultur och kulturarv får ökad konkurrenskraft, motståndskraft och sammanhållning
- Ett EU som verkar för internationella kulturella relationer och partnerskap

Utifrån dessa riktningar ämnar kommissionen föreslå ett institutionsgemensamt uttalande (se nedan), publicera återkommande lägesrapporter för kulturen i EU med särskild betoning på konstnärlig frihet, initiera en strukturerad dialog med aktörer inom kulturområdet samt etablera en nod för kulturdata.

Bland kommissionens prioriterade åtgärder i kulturkompassen återfinns bland annat inrättandet av ett nytt europeiskt scenkonstpris, förslag till en stadga om konstnärers arbetsvillkor i samråd med arbetsmarknadens parter, framtagande av en AI-strategi för kulturella och kreativa sektorer och att stärka initiativen Europeiska kulturarvsmärket och Europeiska kulturhuvudstäder framöver. Till detta kommer att förenkla tillgången till EU-finansiering bland annat genom mer tillgängliga bidragsformer och bättre vägledning för ansökningar samt riktlinjer kring strategiska investeringar i kultur. De prioriterade åtgärderna ska sjösättas mellan 2025 och 2028.

Det föreslagna gemensamma uttalandet ”Europa för kultur – kultur för Europa” är tänkt att, genom förhandling, samla de tre institutionerna Europaparlamentet, rådet och kommissionen bakom gemensamma åtaganden och kulturpolitiska principer. I detta uttalande föreslår kommissionen att utgå från de fördragsfästa målsättningarna att respektera rikedomerna hos unionens kulturella och språkliga mångfald och sörja för att det europeiska kulturarvet skyddas och utvecklas samt att främja samarbetet mellan medlemsstaterna. De tre institutionerna föreslås även att, med beaktande av EU:s stödjande roll inom

kulturområdet, bekräfta delat politiskt ansvar och delade politiska åtaganden, inom respektive befogenheter, utifrån kulturkompassens fyra riktningar.

En av de föreslagna principerna i uttalandet rör konstnärlig frihet, med skydd för såväl konstnärers som kulturinstitutioners frihet och oberoende. En princip om kulturell och språklig mångfald föreslås åtföljas av ett åtagande om användande av ny teknologi för att säkra synligheten och upptäckbarheten för kulturinnehåll skapat i Europa. Ytterligare principer rör bland annat tillgången till kultur, inklusive funktionshinderperspektivet; konstnärers arbetsvillkor, inklusive jämställdhet; beaktande av ungdomsperspektivet, med erkännande av ungdomars bidrag till Europas kultur och kulturarv; kulturens roll för hälsa och välmående; artificiell intelligens som respekterar upphovsrätt, kulturella rättigheter och mångfald; skydd för och främjande av kulturarv; kultur och kulturarv för regional utveckling, motståndskraft och social sammanhållning, med stärkt samarbete för krisberedskap; samt att stödja kontinuerlig finansiering för kulturella och kreativa sektorer och branscher och främja innovativa och alternativa finansieringsmodeller. De tre institutionerna föreslås även åta sig att främja det gemensamma uttalandet i EU:s relationer med internationella organisationer och partnerländer samt främja initiativ för att öka tillgången till jämförbara kulturdata.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Ingen påverkan på svenskt regelverk förutses.

1.4 Budgetära konsekvenser och konsekvensanalys

Förslagen bedöms inte ha någon effekt på den nationella budgeten och inte heller på EU:s budget. De initiativ som kommissionen föreslår avses finansieras inom befintliga stödprogram och utföras av befintliga institutioner.

2. Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen välkomnar kommissionens meddelande som ett svar på rådets uppmaning att föreslå en strategisk EU-ram för kultur och som en grund för kommande EU-gemensamma kulturpolitiska initiativ, men även initiativ inom andra politikområden med bäring på kultur. De fyra riktningarna som

kulturkompassen givits ligger väl i linje med svensk kulturpolitik, inte minst vad gäller framhållandet av kulturens egenvärde och den särskilda plats som konstnärlig frihet ges. Att inkludera den konstnärliga friheten såväl i återkommande lägesrapporter för kulturen i EU som i det gemensamma uttalandet bygger vidare på det ökade engagemang för konstnärlig frihet som Europaparlamentet, rådet och kommissionen visat de senaste åren. Även de delar av det föreslagna gemensamma uttalandet som inte uttryckligen rör konstnärlig frihet behöver respektera denna.

Regeringen betonar vikten av att beakta genomförda och pågående initiativ för såväl kommissionens prioriterade åtgärder som det gemensamma uttalandet och undvika eventuell duplicering.

Gällande det föreslagna gemensamma uttalandet välkomnar regeringen dess förankring i fördragen och befogenhetsfördelningen. Regeringen avser dock närmare analysera alla principer och föreslagna åtaganden för att säkerställa att samtliga är inom ramen för denna befogenhetsfördelning samt bevaka att ingen harmonisering av medlemsstaternas lagar eller andra författningar föreslås i de kommande förhandlingarna eller tolkningarna av texten. Med beaktande av detta, välkomnar regeringen fokus på vikten av rättvisa, jämställda, hälsosamma och säkra arbetsvillkor för konstnärer och kulturarbetare, förutsatt att nationella arbetsmarknadsmodeller och arbetsmarknadens parter autonomi respekteras. Därtill välkomnar regeringen att frågor om kultur och beredskap särskilt lyfts, samt förslag om att främja innovativa och alternativa finansieringsmodeller, men anser att ett konkurrenskraftsperspektiv tydligare skulle kunna genomsyra det gemensamma uttalandet. Regeringen välkomnar även att både meddelandet och uttalandet innehåller ett hälso-, ungdoms- respektive funktionshindersperspektiv.

Gällande finansiering är regeringen av åsikten att de förslag som läggs fram i kommissionens meddelande ska genomföras inom ramen för befintliga medel och utan budgetära konsekvenser för medlemsstaterna. Regeringen avser därtill bevaka att inga åtaganden i det gemensamma uttalandet ska utformas som ekonomiska åtaganden utöver befintliga sådana.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Kommissionens meddelande är ett svar på en enhällig uppmaning från rådet att föreslå en strategisk EU-ram för kultur som syftar till att strategiskt integrera kulturpolitikens perspektiv och kulturens tillgångar i all relevant EU-politik och alla relevanta EU-program och EU-initiativ.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Europaparlamentet har i sin resolution av den 14 december 2022 om genomförande av den nya europeiska agendan för kultur och EU-strategin för internationella kulturella förbindelser (2022/2047(INI)) lyft behovet av att fastställa de övergripande målen för EU:s kulturpolitik samt de praktiska verktyg som ska användas för att genomföra dem.

2.4 Remissinstansernas och andra intressenters ståndpunkter

Ingen remittering har skett.

3. Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Rubriken är inte tillämplig då meddelandet inte innehåller förslag till lagstiftningsakter.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna

Rubriken är inte tillämplig då meddelandet inte innehåller förslag till lagstiftningsakter.

4. Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Förhandlingarna av det gemensamma uttalandet väntas påbörjas under 2026.

4.2 Fackuttryck och termer

